

בס"ד, יום ראשון יח' שבט תשע"א

שם: _____

זמן: _____

מבחן שבועי מסכת מנחות יד - ב (97)

א. (1) באיזה עבודה מפגלין את לחם הפנים ואת שתי הלחם דעצרת, ומדוע? וכיצד הדין היכא דחישב רק על לחם אחד, או על כזית משתי הלחמים, ומדוע? והאם בנטמא לחם אחד הדין שונה, ומדוע? (2) "לעולם אין בו כרת וכו'", האי לעולם מאי אתי לאשמועינן? (3) היכא דפיגל רק בירך אחד של בהמה, האם חל פיגול אף על הירך השניה, ומדוע? (4) אלו דברים אמרו בסוגיין שאין חייבים עליהם משום פיגול, ומדוע? ומה כן נאסר היכא דחישב עליהם מחשבת פיגול?

ב. (1) האם שתי הלחם ולחם הפנים חשיבי גוף אחד או שתי גופין, מנין, ולמאי נפקא מינה? ובאר הנידון האם לחמי תורה ומנחת מאפה חשיבי גוף אחד או שתי גופין! וכיצד הדין היכא דחישב מחשבת אכילה חוץ לזמנו בכל עבודות הקרבן, אבל בכל עבודה חישב רק על פחות מבזית? (3) היכא דהדין הוא דמחשבתו אינה מפגלת, האם לכל הפחות איכא פסול מדרבנן, ומדוע?

ג. (1) נטמא סדר אחד מלחם הפנים, מה דינו של הסדר השני, ומדוע? והאם יש להתיירו מדין טומאה התורה בציבור, או מדין ציץ מרצה, ומדוע? והאם יש נפקא מינה בין קודם הקטרת הבזיכין לאחריה, ומדוע? וכיצד הדין היכא דרק לחם אחד נטמא? (2) נטמא אחד מן הבזיכין, האם מותרים להקטיר את חבירו, ומדוע? והאם כשמקטירים אותו צריכים להקטירו בטהרה, ומדוע? (3) המפגל בתורה או בלחמי תורה, מה נאסר מחמת פיגולו, ומדוע? והאם אפשר ללמוד את דינו משתי הלחם, או ללמוד את שתי הלחם מדין לחמי תורה, ומדוע?

ד. (1) מה דינו של המחשב לאכול כחצי זית משתי הלחם דעצרת וכחצי זית מהכבשים, ומדוע? והאם בלחמי תורה זבחו הדין שונה, ומדוע? והאם אפשר ללמוד את דינו מהמבואר במכות גבי עדים זוממין שהעידו על אחד שהוא בן גרושה, ומדוע? (2) הזורע בכרמו של חברו, מה דין הכרם ומה דין הזרעים (פרט), ומדוע? ואמאי הובא בסוגיין? (3) השוחט כבשי עצרת ואמר שבכוונתו לאכול כזית מחבירו למחר, מה דינו ומדוע? (4) המפגל בזבח, האם אף נסכיו התפגלו, ומדוע? וכיצד הדין היכא דיפגל בנסכים גופייהו?

ה. (1) נסכים שהוקדשו לצורך זבח פלוני, האם מותר לשנותן לזבח אחר (פרט), ומדוע? (2) המחשב מחשבת פיגול בשעת קמיצת הקומץ או בשעת הקטרת הקומץ, האם חל פיגולו (פרט), ומדוע? (3) המחשב מחשבת פיגול באחד מכבשי עצרת, האם חל פיגולו (פרט), ומדוע? (4) מה הם העבודות שיש בדמים הניתנים בפנים? והאם כדי לפגל בעינן לחשב בכל העבודות או דסגי באחת מן העבודות, ומדוע? והאם היכא דבמקצת עבודות חישוב ובאחרות לא חישוב הדין שונה, ומדוע?

ו. (1) מה הוקשה לגמ' על שיטת ר' מאיר גבי פיגול בעבודת דם שבפנים, וכיצד יישבו? ואמאי בכל מפגל בזבח ובמנחה לא קשיא האי קושיא? (2) כמה הולכות יש במנחה, ומה דין אלו ההולכות לענין מחשב בהם מחשבת פיגול, ומדוע? (3) האם "שחיטה" חשיבא עבודה המתרת, ומדוע? ולמאי נפקא מינה? (4) הקטיר הקומץ בשומשום ובכלל הקטרה חישוב על אכילת שומשום חוץ לזמנו, מה דינו ומדוע? והאם שייך הוא לפלוגתת ר' מאיר ורבנן גבי חצי מתיר, ומדוע?

ז. (1) המחשב בהקטרת הקומץ על מנת להקטיר את הלבונה למחר, מה דינו, ומדוע? והאם יש ללמוד את דינו משוחט כבש עצרת על מנת לאכול מחבירו, ומדוע? (2) מה הוא החידוש דאמר עליו רב המנונא דחביב עליו ככל התורה שלמד, ומה הטעם בחידוש זה? (3) מה הם שלושת הדינים המבוארים במתניתין דריש הקומץ רבה גבי מחשבת פיגול דמנחה, ומאי קמשמע לן בהאי מילתא?

ח. 1) מה שיטתו של ר' אליעזר גבי מחשב מאכילת מזבח לאכילת אדם, או מאכילת אדם לאכילת מזבח, ומהיכן יליף לשיטתו (פרט)? והאם יסבור שאף יש בו כרת, ומדוע? ומאי טעמא פליגי רבנן עליה? 2) המחשב להאכיל קומץ או אימורין למזבח או לאש דמזבח, האם חל פיגולו? ומהיכן ילפינן לה? וכיצד הדין היכא דיחשב להאכיל לאש הדיוט, ומדוע? 3) האם יש אופן לצרף אכילת אדם ואכילת מזבח, ומדוע?

ט. 1) "להניח מדרמו למחר ר' יהודה פוסל", באר הצרדים האם ר' יהודה אמר לדבריו אליבא דכולי עלמא או לאו! ומה רצו לתלות בסוגיין בנידון זה? ומהיכן פשטו מה כוונת ר' יהודה? והאם הוא מוסכם אליבא דכולי עלמא? 2) האם בגוונא שיחשב להניח כל דמו למחר, הדין שונה, ומדוע? וכיצד הדין היכא דיחשב לשתות כל דמו או לאכול כל אימוריו למחר, ומדוע? 3) "והיה חביב לו ביותר", מי היה חביב למו? ומהו מה שאמרו בגמ' "עד [ל]אחת"? 4) באיזה אופן איירי מתניתין ד"לא יצק" ו"לא בלל" כשר? ומה ההכרח לבאר הכי?

י. 1) המתנדב מנחה של ששים ואחד עשרונים, כיצד עליו לנהוג? והאם הוא מוסכם אליבא דכולי עלמא? ומה הוקשה לגמ' על האי דינא? וכיצד ביאר ר' זירא? ומהיכן למד את שיטתו? 2) "או שפתתן פיתים מרובות וכו'", מה הוא "פיתים מרובות", ומאי קמשמע לן בהאי דינא? 3) האם מאי דקתני במתניתין "לא יצק לא בלל לא פתת ולא מלח" הוא מוסכם לכולי עלמא, ומניין? 4) מי זכאי לקבל מתנות כהונה, ומניין?

יא. 1) אלו עבודות דמנחה טעונות כהן, ומניין? והאם אפשר לבאר באופן אחר הטעם, ומדוע? 2) כיצד דרשינן לקרא ד"ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וגו'", ומדוע? והאם אפשר לדורשו כדרשינן לקרא דכתיב גבי מנחה "והביאה את בני אהרון הכהנים", ומדוע? והאם אפשר לדרוש להקרא ד"ושחט את בן הבקר", כהאי קרא דמנחה, ומדוע? 3) מה הוא הכלל אליבא דרב לומר דיש עיכוב בדברי? ומה הטעם בכלל זה? והאם יש מקומות היוצאים מן הכלל, ומדוע?

יב. 1) אלו דברים מעכבים במנחה אליבא דרב, ואלו דברים אינם מעכבים, ומדוע? ואלו דברים מעכבים אליבא דשמואל, ואלו דברים אינם מעכבים, ומדוע? 2) האם ילפינן דורות משעה (פרט)? 3) מה הוא הקושי בפסוק "הקרב אותה בני אהרון לפני ה' אל פני המזבח", וכיצד הסיקו בביאורו?

יג. 1) מה הוא "לא מלח" דקתני במתניתין? ומה ההכרח לבאר הכי? 2) היכן נאמר הציווי של מלח? והאם אפשר ללמוד מהתם אף לשאר הקרבנות, וכיצד? ואלו דברים אינם נלמדים מהתם (להמבואר בסוגיין), ומדוע? 3) מה ילפינן מדכתיב "מעל מנחתך", ומדוע דווקא להא ילפינן? ומה הוי אמינא אי לאו האי קרא?

יד. 1) אימתי דם נפסל מלזורקו, ומהיכן ילפינן לה וכיצד, והאם דין זה הוא מדאורייתא או מדרבנן? 2) מה הכריח את ר"ת לחדש את שיטתו בדין שקיעת החמה? ואיזה דין בענין קרבנות התיישב על פי חידושו? והאם יש לבאר הענין באופן אחר?

בהצלחה!

תשובות למבחן מנחות יד כ

- א. (1) לחם הפנים מתפגל על ידי הבזיכין דהם המתירים שלו, ושתי הלחם דעצרת מתפגלין על ידי שחיטת הכבשים, דאין הלחם מתקדש אלא בשחיטת הכבשים דהא זקוק לתנופה עמהם. ואם חישב רק על לחם אחד, לדעת רבנן כל הלחמים נאסרו משום פיגול. ולדעת ר' יוסי רק אותו לחם נאסר, וילפינן לה או מסברא דלא עדיף מטומאה דטומאת אחד אינה גורמת טומאה לחבירו, או מקרא דכתיב "והנפש האוכלת ממנו", נולמסקנת הגמ' הוא משום דעשאן הכתוב שתי גופין. וכתבו התוס', דבלחם הפנים, אם פיגל בלחם אחד, כל אותו סדר נאסר משום דלענין פיגול חשיב דבר אחר כיוון דהוקבע באיסור אחד. ולענין טומאה הסתפקו התוס'. ובגוונא דחישב על כוית משתי הלחמים ביחד, לדעת רבנן פשיטא דמהני דהא אפילו מלחם אחד מהני. ומבואר בסוגיין דאף ר' יוסי מודה דמצטרפין. ומסקנת סוגיין הוא משום דהכתוב עשאן לחם אחד. ולרש"י היינו משום דמעכבי אהדדי. והתוס' כתבו דהוא משום דכתיב "לחם".
- (2) מסקינן דהאי ברייתא ר' יוסי היא דסבר דכדי לאסור תרווייהו בעינן מחשבה בתרווייהו, וסבר לה נמי כרבנן דאין מפגלין בחצי מתיר. והיינו דקאמרינן לעולם, דבין חישב בשני הכבשים דלא הוי חצי מתיר, ובין חישב בשתי הלחם אינו נאסר, אלא אם כן חישב גם בשני הכבשים וגם בשני הלחם.
- (3) רב הונא סבר דאליבא דר' יוסי אין חבירו מתפגל, משום דהוו כתרי גופי דהא אם נטמאה אחת לאחר הפרישה אינה מטמאה לחברתה. אמנם מסקנת סוגיין, דכי היכי דאשכחן דם מפגל לבשר, וקומץ מפגל לשיריים, כל שכן דובח מפגל לזבח, ואף ר' יוסי מודה דבמחשבת אחת אף חברתה נאסרה.
- (4) כל דבר דאין לו מתירים אינו נאסר בפיגול, דהא ילפינן לה משלמים, ולהכי הקומץ והדם ומנחת כליל ומנחת נסכים הבאה בפני עצמה, או לחכמים בכל גוונא, אין להו איסור פיגול. ואף לבונה אינה נאסרת משום פיגול, ואף דהקמיצה מתירתה, מכל מקום כיון דאף היא מתרת בעצמה, לא דמיא לשלמים. עוד כתבו התוס', דכיון דאין לה מתיר דעבודת מזבח דומיא דשלמים, לא חשיב דבר שיש לו מתירים. ואמרינן, דהמפגל בדם, נתפגלו האימורין. וכן המפגל בקומץ נתפגלו השיריים.
- ב. (1) מסקינן דאליבא דר' יוסי לחם הפנים ושתי הלחם חשיבי גוף אחד. וכתב רש"י דהיינו משום דילפינן מקרא דתרווייהו מעכבי אהדדי, ומשום הכי, מהני לצרף מחשבת אכילת כוית מתרווייהו. אבל מאידך תרי גופי נינהו דהא כתיב "שתיים", ולהכי אם חישב לאכול רק מאחת, אין חברתה מתפגלת. והתוס' כתבו, דהוי גוף אחד מדכתיב "לחם תנופה". ולענין לחמי תודה ומנחת מאפה מספקא לר' יוחנן האם חשיבי גוף אחד, דהא זבח אחד מתיר ללחמי תודה, וכן קומץ אחד מתיר למנחת מאפה, או דלמא דכיון דתרי מיני נינהו כתרי חשיבי, ומסקינן דכתרי חשיבי, ואף בהא סבירא ל' יוסי דבעינן לחשב בתרווייהו.
- (2) תני חדא דשחיטה זריקה מצטרפין, ואיבעיא לן האם דווקא שחיטה זריקה דתרווייהו מתירים [דהשחיטה מקדשת לדם דהוי כמתיר, והזריקה מתירה את האימורין], או דאפילו שחיטה זריקה וכל שכן הנך דקריבי טפי. ומאידך איכא תנא דסבר דאין צירוף כלל לשום עבודה. ובדעת רבי מסקינן, דרק היכא דמחשבתו היתה רק בחצי מתיר אינו מצטרף, אבל אם חישב בכל המתיר שפיר מצטרף לפגל.
- (3) מבואר בסוגיין דר' יוסי דסבר דאין מתיר מפגל מתיר, ואם חישב בהקטרת הקומץ על הקטרת הלבונה, לא הוי פיגול, מכל מקום יש לגזור אטו פיגול בקומץ. וכן רבנן דסברו דאין מפגלין בחצי מתיר, גזרו בקומץ אטו קומץ דמנחת חוטא, ובלבונה אטו לבונה דבזיכין, וכבש אחד אטו חבירו, וכל הני משום דאיכא גוונא דאיכא גוונא כרת. אבל לא גזרו חצי מתיר וחצי אוכל, משום דלא אשכחן כהאי גוונא דנאסר.
- ג. (1) לדעת ר' יהודה שתי הסדרים יצאו לבית השריפה. ומסקנת סוגיין דהוא משום דכך קיבל מרבתי דאין קרבן ציבור חלוק, ואם אחד נטמא אף חבירו בדין הטומאה, ואף דסבירא ליה דטומאה הותרה בציבור, וכן דציץ מרצה, מכל מקום הא אינו מתירו באכילה. ולדעת חכמים הטמא בטומאתו וטהור יאכל. אבל היכא דכבר נזרק הדם, כולי עלמא מודו דהטהור מותר באכילה דהא זריקה מעליא התירתו, והטמא לא יאכל. וכתבו התוס' לעיל בתירוץ אחד, דהוא הדין נטמא לחם אחד, לר' יהודה כולם אסורים.
- (2) מבואר בברייתא דלר' יהודה יקרבו שתיהן בטומאה, ולרבנן הטמא בטומאתו וטהור בטהרתו. ולרש"י כולי עלמא מודו דיקרב, אלא דר' יהודה סבר דמשום "אין קרבן ציבור חלוק" שרי לטמאות אף לטהור, ויעשו תרווייהו בטומאה [דהא טומאה הותרה בציבור], ולדעת רבנן הטהור יקרבו כדינו והטמא יעשה בטומאה. והתוס' הבינו, דלר' יהודה יקרבו תרווייהו, ולרבנן רק הטהור יקרבו.
- (3) המפגל בתודה אף לחמה מתפגל, ומסקינן דהוא משום דלחם גלל זבח בא והזבח הוא מתירו. אבל אם פיגל בלחם רק הלחם נאסר ואינו גורר את הזבח באיסורו. ומסקינן דכן הדין נמי בשתי הלחם, דהכבשים מפגלין את הלחם דבא גללן ואין הלחם מפגל את הכבשים. ואין ללמוד משתי הלחם, משום דבעינן בהו תנופה לכולהו, ומשום הכי פיגל בכבשים פיגל בלחם. וכן אין ללמוד את דין שתי הלחם מלחמי תודה, משום דאיכא למימר דכיון דמניפים לכולהו, שמא אף בפיגל את הלחם יתפגלו הכבשים.
- ד. (1) לענין הזבח דתודה והכבשים דעצרת, פשיטא דלא מהני הצירוף. ור' אלעזר הסתפק אי מהני צירוף לענין הלחם, ורב פשט דשפיר מצטרף. ואיכא תרי לשני בגמ' האם אמר הכי על לחמי תודה וכל שכן על שתי הלחם, או דאמר הכי דווקא על שתי הלחם משום דמניף להו בהדי כבשים, אבל בלחמי תודה לא פשיט ליה. ור' אלעזר דחה דקל וחומר שאינו יצטרף לפגל את הלחם, דכי היכי דהכבשים שבאו לפגל לא התפגלו, כל שכן דהלחם שלא פיגל אחרים שלא יפגל את עצמו. וכתבו התוס', דאף דבמכות עבדינן כהאי קל וחומר ודחינן, שאני התם דאי נימא האי קל וחומר בטלת תורת עדים זוממין. אי נמי, הכא הקל וחומר הוא בדיני צירוף, דמה שלא הצטרף לאחרים, וודאי דאינו יכול להצטרף ולאסור את עצמו.
- (2) היכא דזרע תבואה מחמשת המינים דאסורה מדאורייתא, או קנבוס ולוף דיש להם עיקר, או דיש בהם אשכולות כגפנים דאסורים מדאורייתא, בעינן לאסור בין את הזרעים ובין את הכרם, והיינו היכא דהוסיף מאתיים, ודלא כר' יאשיה דאינו מחייב אלא על חיטה ושעורה וכרם במפולת יד. ואם זרע מינים דנאסרו רק מדרבנן, איסורו הוא משום קנס, ואסורו רק את הזרע [כשזרע משל] משום דעביד איסורא, ולא את הכרם. והובא בסוגיין משום דסברו להוכיח מהכא דלא אמרינן קל וחומר דאם האוסר לא אסר כל שכן שאותו שלא אוסר שלא יתאסר, ודחו דהכא משום קנס הוא ורק את העושה איסור קנסו.
- (3) לדעת ר' אבא זוטי הוא ספק האם כשאומר חבירו כוונתו לכבש חבירו, ובכהאי גוונא אינו פיגול דהא אין כבש מפגל כבש חבירו. או דכוונתו ללחם הבא עמו, ושפיר נאסר בפיגולו.
- (4) לדעת רבנן אין הנסכים מתפגלין עם הזבח משום דעל כרחך לא מוזבחה נינהו, דהא חזינן דאפשר להקריבן מכאן ועד עשרה ימים, וכן בבאו עם הזבח אכתי יכולים לשנותם לזבח אחר. [אמנם כתבו התוס' לקמן, דיתכן דהיכא דפיגל בשאר עבודות, אף רבנן מודים דהנסכים התקדשו ונקבעו לזבח זה בשעת השחיטה, ושפיר יתפגלו עם הזבח]. ולדעת ר' מאיר, היכא דבאו עם הזבח והתקדשו כבר

בכלי, חשיב שהזבח מתירם, והוי דבר שיש לו מתירים ומתפגלין עמו. אבל אם הביאן מכאן ועד עשרה ימים, אף לשיטתו אין מתפגלין. ואם פיגל בנסכים גופייהו, אף בגוונא דבאו עם הזבח, אינם יכולין לפגל את הזבח.

ה. (1) לדעת ר' מאיר לפי המבואר בסוגיין, מאחר דנשחט הזבח אי אפשר לשנותם לזבח אחר, מלבד היכא דלא הוצרכו לזבח זה, והוי קרבן ציבור דיש לומר בו לב בית דין מתנה עליהם. ולקמן בפרק התודה מבואר, דלא תליא בשחיטת הזבח אלא בקידוש כלי. אבל לרבנן לפי המבואר בסוגיין שרי לשנותן אפילו היכא דהוצרכו לזבח זה ואפילו כבר נשחט הזבח. אמנם כתבו התוס', דיש לומר דסוגיין איירי בשחיטת פיגול, אבל בשחיטה כשרה אף רבנן מודים דבשחיטת הזבח הוקבעו הנסכים ואי אפשר לשנותן אלא בגוונא דלב בית דין מתנה עליהם.

(2) בשעת קמיצת הקומץ, כיון דלא משכחת לה בלבונה הוי מתיר שלם וכולי עלמא מודו דאפשר לפגל בה. אבל במחשב בהקטרת הקומץ, כיון דאיכא נמי הקטרת לבונה, חשיב חצי מתיר, ולר' מאיר שפיר הוי פיגול משום דמפגלין אף בחצי מתיר, אבל לרבנן אינו פיגול [ומכל מקום פסול מדרבנן]. ולדעת רב, אם חישב מעיקרא על הקטרת הקומץ, שפיר הוי פיגול משום דאמרינן דעל דעת הראשונה הוא עושה, ורק בגוונא שאת העבודה הראשונה עשה בשתיקה סבירא להו דהוי רק חצי מתיר ולא הוי פיגול. [אבל בב' דעות אף רב מודה דלא שייך לומר דעל דעת הראשונה הוא עושה].

(3) כבש אחד נמי הוי חצי מתיר ותליא בפלוגתא דר' מאיר ורבנן. אמנם אם יחשב על עצמו לאוכלו חוץ לזמנו, כולי עלמא מודו דחשיב פיגול, משום דרק כלפי הלחם הוא חצי מתיר, אבל כלפי עצמו הוא מתיר שלם. וכן אם יחשב על כבש חבירו לא יהני משום דהוא כלל לא מתיר ידיה.

(4) בברייתא המובאת בסוגיין מבואר דיש ג' עבודות, מתן דם פר ושעיר דבין הבדים, ומתן דם פר ושעיר בהיכל, ומתן דם פר ושעיר על מזבח הפנימי דכולל הוא ד' מתנות על ד' קרנותיו, והזאה ז' פעמים על טהרו. וברש"י בהמשך סוגיין מבואר דיש עוד עבודה, והיינו דבמזבח הפנימי חשיב ב' עבודות. והתוס' כתבו דקאי על שפיכת השיריים למאן דאמר דמעכבי. ולדעת ר' מאיר סגי לפגל בכל אחת מן אלו העבודות. ולדעת רבנן, אליבא דשמואל בעינן לפגל בכל העבודות דהא כל עבודה הוי רק חצי מתיר. ולדעת רב, היכא דפיגל בראשונה והשאר שתק, אמרינן דעל דעת הראשונה הוא עושה ומתפגל, אלא אם כן כהן גדול אחר השלים את העבודות, [למאן דאמר דממשיך באמצע העבודות]. וכן אם יאמר דבשאר אינו מפגל, לא יחשב פיגול. ואם שתק בשניה או אפילו באחרונה, איכא גילוי דעת דאינו עושה על דעת הראשונה, ואף לרב אינו פיגול אלא אם יחשב על כל העבודות.

ו. (1) הוקשה לגמ' דאי נימא דעל ידי מחשבה בעבודה ראשונה דבין הבדים חל פיגולו, הא כבר נפסלו שאר ההזאות, וכיון דלא קרב המתיר כהלכתו, אף לא שייך לומר דלהוי פיגול. ורבה תירץ דמשכחת לה רק בגוונא שעל כל עבודה הביא פר ושעיר אחרים, דבאופן זה לא חל פסול על שאר הדם. ואביי תירץ, דלענין פיגולו שפיר מרצה ולא חל פסול. וכתב רש"י דבכל מפגל זבח לא קשיא ליה, משום דבשאר העבודות קרב המתיר כהלכתו, ורק בזו העבודה שפיגל בה חל פסול, ולא דמי להזאות דפנים דכולהו חד עבודה היא וחל בה פסול והיא עצמה לא קרבה כהלכתה. והתוס' הביאו בשם רש"י בזבחים דהכי הוי גזירת הכתוב דיהני פיגולו. ולענין מנחה כתבו דצריך לומר דקומץ ולבונה אף דעבודה אחת היא, מכל מקום ב' מינין נינהו. ובשם ר"ת כתבו דבחד מקום איכא גזירת הכתוב דהוי פיגול, אבל בתרי מקומות לא נאמרה הגזירת הכתוב.

(2) יש הולכה לאחר הקמיצה קודם המתן כלי, ויש הולכה לאחר המתן כלי להקטירו למזבח. ובהולכה קמייתא כולי עלמא מודו דהוי פיגול משום דלא משכחת לה אלא בקומץ ואין לה מתיר אחר. אבל בהולכה שלאחר המתן כלי דישנה גם בלבונה, דהא אף את הלבונה צריך להקטיר, לדעת ריש לקיש תליא הוא בפלוגתא ר' מאיר ורבנן גבי מפגלין בחצי מתיר. ולדעת ר' יוחנן בהולכה כיון דאינה "מתיר" דהא אפשר לבטלה (רש"י), כולי עלמא מודו דסגי שיחשב עליה גרידא כדי לפגל.

(3) מסקינן דשחיטה נמי חשיבא "מתיר" דהא בעצרת מקדשת היא את שתי הלחם ומקדש כמתיר דמי, ומשום הכי חישוב רק בכבש אחד תליא בפלוגתא ר' מאיר ורבנן. וכן בסתם זבחים השחיטה היא המקדשת את הדם, ונפקא מינה לענין מחשבת לא לאוכלו בפסח, דאם חישוב רק בסימן אחד תליא בפלוגתא ר' מאיר ורבנן.

(4) איכא מאן דאמר דהוי פיגול, ומסקינן דטעמו משום דהוי דרך הקטרה בכך ושפיר אפשר לחשב בה, וכן הוי דרך אכילה בכך ושפיר הוי מחשבה. ואיכא מאן דאמר דאינו פיגול אבל הוא פסול, משום דסבר דאף דדרך אכילה בכך, מכל מקום אין דרך הקטרה בכך והוי מנחה פסולה. ואיכא מאן דאמר דכשר, משום דסבר דלא הוי דרך אכילה ולא הוי כלל מחשבה. ולא תליא בפלוגתא דר' מאיר ורבנן, משום דאיכא למימר דהכא אף ר' מאיר מודה דכיון דלא חישוב בשיעור לא מהני, ומאידך יש לומר דאף רבנן מודו, דכיון דסוף סוף חישוב בכלי מתיר שאני.

ז. (1) לדעת חריפי דפובדיתא, אף רבנן דסברו דאין מפגלין בחצי מתיר, הכא הוי פיגול ולא חשיב חצי מתיר משום דמחשב נמי על הלבונה, וכן לא חשיב מתיר מפגל מתיר, משום דהכא הוקבעו בחד מנא, ולא דמי לשני כבשי עצרת דכיון דלא הוקבעו בחד מנא לא מהני אפילו אם חישוב מאחד על חבירו. וכתב רש"י, דמכל מקום לר' יוסי דלעיל בריש הקומץ וטא גבי קומץ על מנת להקטיר לבונה, דאינו פיגול משום דאין מתיר מפגל את המתיר ולא מהני מה דהוקבעו בחד מנא, הכא נמי לא יהני. אך לדעת ר' מנשיא בר גדא, אדרבה מחשב מהקטרה להקטרה גרע טפי, וכולי עלמא מודו דלא מהני, דהא כיון דלא חישוב בדבר הניתר מחמתו אין טעם שיפגלו. ולשיטתו שפיר דמי לכבשי עצרת [ועיין שיט"מ שכתב, דהכא דאיירי בהקטרה סבירא ליה דלא מהני מה דהוקבעו בכלי אחד].

(2) דהיכא דהקטיר קומץ על מנת לאכול השיריים למחר וגם להקטיר הלבונה למחר, כולי עלמא מודו דמהני ואף למאן דאמר אין מפגלין בחצי מתיר ואף למאן דאמר דאין הקטרה מפגלת הקטרה. והיינו משום דעירב מחשבתו ופשטא לה מחשבתו בכולה מנחה.

(3) החידוש הראשון הוא דהמחשב מחשבת אכילה על דבר שאין דרכו לאכול, או מחשבת הקטרה על דבר שאין דרכו להקטיר, לתנא קמא הוא כשר, ולר' אליעזר הוא פסול. וכתבו התוס' דמה דלרבנן הוא כשר כבר שמעינן ממתניתין קמייתא, והכא אשמועינן לר' אליעזר. והחידוש השני דבעינן דווקא אכילת כזית והקטרת כזית. והחידוש השלישי דהקטרה ואכילה אינן מצטרפין. וכתב רש"י דהא נמי לר' אליעזר אתא לאשמועינן דהכא לא גזר. [אמנם כבר העיר השיט"מ דתליא בביאורים שהתבארו בסוף פרק קמא אי מתניתין דהתם כר' אליעזר או דהתם רבנן שנו לה. ועיין בתוס' ד"ה שאין].

ח. (1) דעת ר' אליעזר דמחשבין בין מאכילת אדם לאכילת מזבח ובין מאכילת מזבח לאכילת אדם. ור' יוחנן אמר דיליף לה מקרא דכתיב "אם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו" דבשתי אכילות הכתוב מדבר, ומדאפקיה להקטרת מזבח בלשון אכילה משמע דאף אם יחשוב לאוכלו הוי פיגול. וברש"י כתב דילפינן דאכילה והקטרה חדא מילתא היא ומחשבין מזו לזו. והתוס' כתבו, דמהאי דרשא ילפינן רק למחשב לאכול אכילת מזבח, אבל מחשב להקטיר אכילת אדם מפשטא דקרא יליף לה, דהא האי קרא משתעי בבשר הנאכל וכתיב

עליה אף אכילת מזבח. ורבנן סברו דהאי האכל יאכל קאי על אכילה כאורחיה, ואתי רק לאשמועינן דאם יחשב על לשון אכילה למזבח, נמי יתפגל. אי נמי אתי לשיעור כזית אף בהקטרה. [נמאי דכתיב בלשון "האכל יאכל" ולא תני בחדא לישנא, משמע בתוס' דהוא משום דבברה תורה בלשון בני אדם]. והתוס' העירו דעל פשטא דקרא דילפינן הקטרה באכילת אדם, רבנן לא השיבו מידי. ולביאור זה אף יתחייב כרת אליבא דר' אליעזר, דהא מקרא יליף לה. אמנם מסקינן דאיכא אופן נוסף לבאר, דנחלקו רבנן ור' אליעזר האם גזירנן אטו מחשבת אכילה כדרכו, ולאופן זה אף לר' אליעזר לא יהיה כרת.

(2) המחשב להאכיל קומץ למזבח, הוי פיגול. וילפינן לה מדכתיב "האכל יאכל". והיכא דחישב להאכיל לאש דמזבח, כתבו התוס' בתירוץ אחד דילפינן לה מדכתיב אכילה גבי אש דעלמא, ובתירוץ אחד כתבו, דהאי קרא דאש דעלמא מהני רק לאכילת בשר דמשכחת לה אכילה, אבל אימורין דלא משכחת לה אכילה, ואם יחשב להאכיל לאש לא גרע ממחשב לאכילת אדם, רק משום דכתיב "האכל יאכל" ילפינן דמהני מחשבת אכילת אש מזבח כדי לפגלו. והוסיפו, דלהאי תירוץ, דווקא אש דמזבח מהני, אבל אש דהדיוט אכתי הוי מחשבת אכילה ולא מהני באימורים.

(3) משכחת לה באופן דיחשב על הקטרת האימורין למזבח בלשון אכילה. וכתבו התוס' דכיון דאף לענין אימורין איתרבי לשון אכילה, סברא הוא דמצטרפין.

ט. (1) ר' יוחנן ביאר דר' יהודה אמר לדבריו רק אליבא דר' אליעזר דפסל נמי במחשבת שלא כדרכו, דאי לרבנן דלא גזרו, אף במחשבת

להניח "מדמו" לא גזרו. ועל כרחך צריך לומר דמה דר' אלעזר בן שמוע אמר דאף בלהניח הוא מחלוקת, לא חלק על להניח, אלא חלק על מחשבת שלא כדרכו דקתני מקמי להניח, דלר' יהודה דווקא בלהניח הוא פסול, אבל בשלא כדרכו הוא פיגול, ולר' אלעזר אף במחשבת שלא כדרכו הוא פסול לר' אליעזר כלהניח, ומצינו פלוגתא תנאים בדעת ר' אליעזר אי פסיל שלא כדרכו מדאורייתא או מדרבנן. אמנם אמרינן דיש לבאר דר' יהודה אמר לדבריו אליבא דכולי עלמא, דשאני מחשבת הינוח דפסלה מדאורייתא, וכולי עלמא מודו דגזירנן בה מקצת אטו כולה, ובהא גופא פליג ר' אלעזר ואמר דתליא בפלוגתא דר' אליעזר ורבנן אי גזירנן אי לאו. ולביאור זה ליכא ראייה דנחלקו בדעת ר' אליעזר גבי מחשב שלא כדרכו. ופשטו דעל כרחך ר' יהודה כדברי הכל אמר, דהא כשאמר רבי אלעזר בן שמוע ליוסף הבבלי, דרבי אליעזר פוסל, אמר לו יוסף הבבלי דהחזיר לו אבדו דשמע מר' יהודה, והשיב לו רבי אלעזר דמה דאמר לו ר' יהודה הכי הוא משום דהוי חביבין עליו דברי ר' אליעזר לפי שהי רבו של אביו ר' אלעאי. ואי נימא דר' יהודה בפלוגתא מתני ליוסף הבבלי, מה שייך לומר דמשום חביבות דבריו של ר' אליעזר אמר לו הכי. וכתבו התוס', דר' יוחנן על כרחך דלא סבר להאי מסקנא. וכן שמואל דאמר להדיא דלר' אליעזר יש כרת אף בשלא כדרכו, לא סבר למסקנת סוגיין.

(2) בלהניח כל דמו, לביאור ר' יוחנן לא אשכחן פלוגתא בהא, וכולי עלמא מודו דנאסר משום דמחשבה הוי כמעשה. ולמסקנת סוגיין, הוא מוסכם רק לר' יהודה ולר' אלעזר, אבל לתנא קמא דברייתא איכא למימר דמחשבת הינוח כלל לא אסרה, ומשום הכי כולי עלמא מודו דאין לגזור במקצת דמו. וכתבו התוס', דאם יחשב לשתות כל דמו אין לפוסלו משום מחשבת הינוח, משום דיש לומר דכוונתו לשתות הנותר לאחר הזריקה. וכן אם יחשב לאכול כל אימוריו, יש לומר דכוונתו לאחר שיעלן למזבח בזמנא ותמשול בהם האור. אי נמי, דבאימורין גופייהו מחשבת הינוח פוסלת רק אטו כל דמו, דהא הזבח כשר אף שלא הקטירו כלל האימורין.

(3) לביאור אחד ברש"י, יוסף הבבלי היה חביב ביותר לר' אלעזר בן שמוע ומאי דקתני עד לאחת, היינו שלמדו עד שהגיעו להלכה אחת. ולביאור שני, דברי התורה של ר' אלעזר בן שמוע היו חביבין ליוסף הבבלי עד להלכה אחת שהתקשה בה ולא קיבלה. והתוס' ביאר, דעל לאחת היינו עד למאוד, או עד הנפש.

(4) לא יצק היינו לא יצק כהן, [ואיירי ביציקה האחרונה של השמן], דאי לא יצקו כלל, הא וודאי פסול דהרי שנה עליה כתוב לעכב, וכן כתיב "היא" לעיכובא. ולא בלל היינו לא בלל כלל, משום דבליילה אינה מעכבת. אמנם צריך לומר דנתן את כל השמן, דאי לאו הכי יש לפסול משום חיסור שמנה.

י. (1) מבואר במתניתין לקמן דעליו להביא מנחה אחת של ששים עשרונות ועוד אחת של עשרון. ופירש רש"י ב' אופנים, או דאתי רק כר'

אליעזר בן יעקב דאין ליתן יותר מלוג במנחה, וקיימא לן דרק עד ששים עשרונות ניתן לבלול בלוג אחד, או דאתי אפילו לרבנן דנותן לוג לכל עישרון, אלא דיותר מששים בכלי אחד אינו נבלל יפה. וקשיא לן דהא במתניתין מבואר דלא בלל כשר, והוסיפו התוס' דאף דיש מצוה, מכל מקום כיון דהתכוון לקרבן גדול יש לו להביא של ששים ואחד. ותירץ ר' זירא, דאף דבילה לא מעכבת מכל מקום ראוי לבילה מעכב. וכתבו התוס' דמה דבילה אינה מעכבת הוא משום דקים ליה דלא שנה עליה הכתוב לעכב בלשון ציווי, ומה דבעינן ראוי הוא מסברא, דכיון דכתב רחמנא בילה לכל הפחות בעינן ראוי.

(2) התבאר בגמ' בשני אופנים, או דאיירי דפתתה לפיתין קטנות מן השיעור, וקמשמע לן דלא מעכב. אי נמי, איירי בפתת אותה ביותר גדולות מן השיעור, וקמשמע לן דלא אמרינן דפסול משום דאינו לא פיתין ולא חלות.

(3) לא יצק לא אתי כר' שמעון, דהא ר' שמעון אמר להדיא דהיא מהעבודות הצריכות כהונה, ואין לומר דר' שמעון איירי דווקא במנחת כהנים או נסכים דאין בה קמיצה ולא שייך לדורש בהם דמקמיצה ואילך מצוה בכהן, דהא כל דין יציקה ממנחת ישראל הנקמצת ילפינן לה. ומאי דתני "לא בלל" דמוקמינן לה דלא בלל כלל, נחלקו ב' תירוצי התוס', האם שפיר אתיא ככולי עלמא, והיכא דור בללה גרע טפי, או דר' שמעון דפסל זר הוא הדין דפסל היכא דלא בללה כלל. ומאי דקתני "לא מלח" בין אי נימא דלא מלח כלל, ובין אי נימא דלא מלח כהן אלא ישראל, לא אתו ככולי עלמא, דהא לר' שמעון ור' יהודה מליחה מעכבת, ועל כרחך דנעשית על ידי כהן, דהא במזבח נעשית במקום שישראל אינו עומד שם.

(4) מתנות כהונה דקרבתות ניתנים רק לכהן המודה בעבודה, דדרשינן להו מדכתיב "המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרון לו תהיה למנה". ושאר מתנות כהונה דבגבולין ניתנים לכל תלמיד חכם ולא לעם הארץ.

יא. (1) לדעת רבנן רק מקמיצה ואילך בעינן כהן, וכל העבודות דקודם קמיצה אינן טעונות כהונה, ואף במנחות דלית בהו קמיצה. ויליף לה מדכתיב רק גבי קמיצה "בני אהרון" ומקרא נדרש רק לאחריו. ור' שמעון סבר דאמרינן וא"ו מוסיף ואתי לרבות דאף הבליחה והיציקה דכתיבי מקמי הא טעונין כהונה. וליכא למימר דטעמו דר' שמעון משום דדריש מקרא אף לפניו. דהא גבי קבלת דם מבואר להדיא בברייתא דלא דרש מקרא לפניו.

(2) רבנן דרשו דהאי אצבעו קאי בין אולקח ובין אונתן, ללמד דבין הקבלה ובין הנתינה טעונין ימין, כדילפינן ממצורע דכהונה ואצבע היינו ימין. ור' שמעון סבר דמקרא לא נדרש לפניו, והאי אצבעו קאי רק על הנתינה, אבל הקבלה כשרה אפילו בשמאל. וליכא לדורש בוא"ו מוסיף, משום דאצבעו הפסיק הענין. וכן את הקרא דכתיב "ושחט את בן הבקר" ליכא למידרש בוא"ו מוסיף, משום דאדרבה יש ללמודו מסמיכה דכשרה בור, ואף אי נימא דליכא למילף מסמיכה, דאי מסמיכה ילפינן יש להצריכו דווקא בעלים, וליכא להוכיח

מזריקה משום דאי אפשר, אכתי יש לומר דילפינן לה מהא דגבי פרו של אהרון גילה הכתוב דבעינן כהן, משמע דשאר שחיטות לא בעינן כהונה.

3) מסקינן דהיכא דכתיב "חוקה" היינו עיכובא. וכתבו התוס' דילפינן לה גזירה שוה ממחוסר בגדים דמעכבי. והיכא דלא כתיב חוקה, סגי בהא דשנה עליה הכתוב לעכב, דסברא הוא דלהכי שנה עליה. ועוד מבואר בסוגיין, דלא בעינן דווקא חוקה, אלא כל דבר שמשמעותו עיכוב, כגון "כן יעשה" או "זאת תהיה". אבל במנחה לא סגי חוקה, וחזינן לה מהא דהוצרכה התורה לכתוב ה' יתירא גבי מגרשה ומשמנה, ואף דכתב כתיב חוקה, אלא לאשמועינן דלא מהני חוקה, אבל שנה עליו הכתוב לעכב מהני אף במנחה. וכתבו התוס', דלעכב לגופיה לא בעינן שנה עליו הכתוב, אלא סגי בה' יתירא, ורק לענין דמעכבין זה את זה בעינן שנה הכתוב לעכב.

יב. 1) אליבא דרב השמן והסולת מעכבים, משום דכתיב בהו מגרשה ומשמנה, וכן הקומץ מעכב שיהיה במידתו, דהא שנה עליה הכתוב לעכב. וכן דבעינן לקמוץ דווקא בידו, דכתיב "מלא קומצו" וכתביב "בקומצו", ושנה עליו הכתוב לעכב במילואים דכתיב "וימלא כפו". ולענין מלח נחלקו בגמ', האם כיון דכתיב ביה ברית, הוי בשנה עליו הכתוב לעכב, והוא הדין דמלח מעכב, או דלא שנה עליו הכתוב לעכב, וסבירא ליה דמאי דקתני במתניתין לא מלח, היינו לא מלח כלל. אבל הגשה אינה מעכבת, משום דלא שנה עליה הכתוב, ואף דכתיב תו הקרבה, ההוא לקבוע לה מקום אתיא. ולדעת שמואל, אף קמיצה ביד אינה מעבת, משום דדורות משעה לא ילפינן, ואין ללמוד ממילואים. ומכל מקום קומץ שלם ילפינן מדכתיב "מלא קומצו", והתוס' נשאר בתמימה, דהא לשיטתו לא שנה עליה הכתוב לעכב.

2) מבואר בסוגיין דשמואל לא למד דורות משעה לענין קמיצה ביד, ומכל מקום לענין דכלי הלח מקדשים את היבש, שפיר למד משעה, משום דשנה עליה הכתוב תריסר זימני. ועוד כתבו התוס', דגילוי מילתא שפיר ילפינן משעה, כדרשינן להלכות סקילה מדכתיב גבי סיני "או ירה יירה".

3) הקשו דלפני ה' משמע במערב, ואילו אל פני המזבח משמע בדרום שהם פני המזבח. ולתנא קמא מיישבים דכוונת הכתוב לקרן דרומית מערבית דהיא גם לפני ה', וגם אל פני המזבח. ולר' אליעזר פירש רש"י דהקושי הוא דמשמע שיתן גם בדרום וגם במערב. והתוס' פירשו דמשמע שיתן היכן שרוצה, ומסקינן דעדיף לקיים את המקרא שמקיים את שניהם, והיינו קרן דרומית דהוי אל פני המזבח, ומאיך הוי גם לפני ה', משום דסבירא ליה דכולה מזבח בצפון, וקרן דרומית עומדת נגד הפתח נויש לסומכה כמה שיותר לקרן המערבית כדי שיהיה לפני ה'.

יג. 1) במתניתין דקתני לא מלח כשרה, על כרחך דהיינו לא מלח כלל, ואף דבלא יצק על כרחך דהיינו לא יצק הכהן אלא זר, דיציקה וודאי דמעכבת, מכל מקום לענין מלח ליכא למימר הכי, דהא זר אינו קרב אצל המזבח ולא שייך שימלוח. וסברה מתניתין דמלח לא מעכב דלא שנה עליו הכתוב. [אמנם מסקינן דאף במלח יש לומר דכיון דכתיב "ברית" הוי עיכובא].

2) הציווי של מלח נאמר גבי מנחה. וילפינן מיניה לשאר הקרבנות בכלל פרט וכלל, דהא כתיב "וכל קרבן" דהוי כלל, וכתביב "מנחתך" דהוי פרט, וכתביב "על כל קרבנך תקריב מלח" חזר וכלל. וילפינן מינה כל דמי לכעין הפרט דדבר אחר בא לה חובה, והיינו דטעונים עצים להקטיר עליהם. וליכא למימר דבעינן נמי מתיר כוותה, דהא מדכתיב בסיפא מיעוטא ד"מעל מנחתך" למעט דם, מבואר דסגי בחד צד דדמי לפרט, דהא דם דמי לפרט רק בהא דהוי מתיר ולא בהא דדבר אחר בא לה חובה. והאי כעין הפרט למעט קרבן עצים אתא [ולמסקנא היינו למעט נסכים], דכיון דאין דבר אחר בא להם חובה, לא דמו לכעין הפרט דמנחה.

3) ילפינן מינה למעט דם דאינו טעון מלח. דאי לאו האי קרא הוי אמינא דילפינן מכעין הפרט דמנחה דכל דהוי מתיר כוותה טעון מלח, ודם נמי מתיר דמתיר לאימורין ולבשר. ואין לומר דאתי לאיברים, משום דאיברים דומים למנחה ב'אשבי'ן טמ'א, והיינו דאחרים באים לה חובה כמותה, ועולין לאישים כמותה, ועבודתם רק בחוץ כמותה, וחייבים עליהם משום נותר טמא ומעילה כמותה, והוי אוכל כמותה (תוס'). אבל דם לא דמי למנחה אלא בהא דמתיר כמותה, ושנפסל בשקיעת החמה כמותה. והתוס' הוסיפו דאף אין חייבים עליו בפיגול כמותה.

יד. 1) דם נפסל בשקיעת החמה, וילפינן לה מדכתיב "ביום הקריבו את זבחו". ולדעת ר"ת היינו בתחילת השקיעה, ואף דהמיעוט הוא מדכתיב "ביום", אם אינו ענין ליום דאיכא פסול לינה דנלמד מדכתיב "ביום צוותו", תנהו ענין לתחילת השקיעה. ולדעת ר"ת הוא מדאורייתא. אמנם התוס' הביאו יש מפרשים, דמדאורייתא נפסל רק בסוף השקיעה, ורבנן החמירו מדבריהם כבר מתחילת השקיעה.

2) ר"ת הקשה סתירה דבמקום אחד מבואר דהשיעור לר' יהודה משקיעת החמה עד צאת הכוכבים הוא ד' מילין, ובמקום אחר מבואר דהוא שני חלקי מיל. ותירץ, דשתי שקיעות יש, דתחילת השקיעה היא ד' מילין קודם צאת הכוכבים, וסוף השקיעה היא שתי חלקי מיל קודם צאת הכוכבים. ובזה ביאר, הא דבעינן לילפותא דדם נפסל בשקיעת החמה ולא סגי לן בפסול לינה הנאמר בכלל הקרבנות, דאי משום פסול לינה, הוא רק בצאת הכוכבים, אבל פסול בדם איכא כבר משקיעת החמה. אמנם ברש"י מבואר דהוא נפקא מינה למאן דאמר דאין לינה בראשו של מזבח, דאפילו הכי יש פסול בדם בשקיעת החמה.